

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว คือ คุณภาพคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้นจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง และจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีจิตคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (ฉัฐพล ชุมวรฐายี. 2545 :2) กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 1) จึงได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี 2550 โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุด เพื่อให้ประชาชนไทยมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพัฒนาประเทศชาติให้อยู่ในสังคมโลกอย่างมีความสุข นอกจากนี้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2559) ยังได้น้อมนำพระราชดำริขององค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ที่ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 :5) ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ต่างมีอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาคนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจ ฐานความรู้ที่พึงประสงค์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2549:3)

อนึ่งการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีวิธีการปฏิบัติที่หลากหลาย แตกต่างกันไป ดังนั้นเพื่อความเป็นเอกภาพ และเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษามีทิศทางไปสู่เป้าหมาย

เดียวกันอันจะทำให้สถานศึกษา มีคุณภาพใกล้เคียงกัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 9 (3) จึงให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทุกระดับ และทุกประเภทการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.2549:97) โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พัฒนา มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย มาตรฐาน 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้าน ผู้เรียน 7 มาตรฐาน 32 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านครู 2 มาตรฐาน 13 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานด้านผู้บริหาร 5 มาตรฐาน 15 ตัวบ่งชี้ เพื่อใช้เป็นกรอบการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้ สถานศึกษา มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานตามที่ได้ระบุไว้ (สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2549 : 20 – 23) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา จะได้มีความพยายาม ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยมาโดยตลอด แต่จากการทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ ปี 2542 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของวิชา ต่างๆ ส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นต้นว่า คะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ และฟิสิกส์ของ นักเรียนชั้น ม.6 มีค่าไม่ถึง ร้อยละ 40 นอกจากนี้ยังพบว่า ความสามารถในการแข่งขัน ในด้าน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของคนไทย ในปี 2543 อยู่ในอันดับที่ 47 ซึ่งเป็นอันดับสุดท้าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 9) และจากการศึกษาของสถาบันส่งเสริมการ สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์นั้นพบว่าเด็กไทยทำคะแนน ได้ดีสำหรับข้อสอบแบบเลือกตอบหรือข้อสอบที่ใช้ความจำ แต่ไม่สามารถทำข้อสอบที่เป็นโจทย์ ปัญหาที่ต้องคิดวิเคราะห์ หรือต้องเขียนคำตอบอธิบายยาวๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาในการคิด วิเคราะห์ และการเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นคำพูดของเด็กไทย (ธีรพล ชุมวรฐายี. 2545 :4) จากวิกฤตการศึกษาขั้นต้น ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา ทำให้หลาย หน่วยงานได้เริ่มวางแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยอย่างจริงจัง (จุมพล ประเสริฐสุข. 2543 : 11 – 13)

จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2548 พบว่านักเรียนที่ผ่านการ ประเมินส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ และกลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีปัญหาในวิชา พื้นฐาน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละประมาณ 50 เทียบ กับเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี. 2549 :6-7) นอกจากนี้จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก(รอบแรก) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียน ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี ปีการศึกษา 2544 - 2548 พบว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนที่มี คุณภาพอยู่ในระดับปรับปรุง ได้แก่ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิด สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหา

ความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี. 2549 : 10)

จากที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานียังไม่มีคุณภาพ กล่าวคือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สู่เกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สู่มาตรฐานการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร โรงเรียน และครู โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี จำนวน 21 โรงเรียน ปีการศึกษา 2550 ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 42 คน ครู จำนวน 168 คน รวม จำนวน 210 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 28 คน ครู จำนวน 108 คน รวมจำนวน 136 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สู่มาตรฐานการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1.การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดผลดี ในด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการจัดการคุณภาพ 4 ขั้นตอน คือ วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุงการดำเนินงานกิจกรรม

2.การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ หมายถึง การนำเสนอแผนภาพ พร้อมทั้งรายละเอียดของขั้นตอนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคุณภาพการเรียนรู้ ซึ่งได้มาจากการศึกษาปัญหาการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ และการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

3.มาตรฐานการศึกษา หมายถึง มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนของสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงในเรื่องการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

4.หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย สารการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม จัดเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาระดับพื้นฐานซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องเกิดจากการทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น

5.ผู้เรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ซึ่งโรงเรียนต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อการจัดการเรียนรู้

6.กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ต้องการ

7.สื่อและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง หนังสือเรียน หนังสือแบบฝึกหัด ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และหนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียนซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อมัลติมีเดีย อินเทอร์เน็ต แหล่งเรียนรู้ทุกประเภท ที่มีอยู่ในโรงเรียน ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย ตามสภาพจริง เช่น แบบทดสอบ แฟ้มสะสมงาน การสังเกต การสัมภาษณ์

9.โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษา ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

10.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษา ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุทัยธานี

11.ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบกลุ่มบริหารวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

12.ครู หมายถึง คณะครูที่ทำการสอนและปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.ได้ทราบปัญหาการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสร้างแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สู่มาตรฐานการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

2.ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ เพื่อนำไปดำเนินการจัดการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สู่มาตรฐานการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

3.โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี สามารถนำแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ส่งผลให้ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอก ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา